

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 37.

Lýsingarprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fast avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 13. septembir 1932.

Kostar kr. 1.50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður búið á posthúsinum, brævasvarstodum og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Samvinnuleiðin.

III.

Summi skip eru heimkomnir meðan summi eru í sjónum.

Úrslitið viðvíkjandi sjálvum fiskiskapinum er misjávnt. Sum heild tikið er nøgðin av tí veidda fiskinum væl minni enn í hvussu er, hvat ið tey tvey seinastu árinu góvu. Hvussu vónleyst hetta enn er, er einki at gera við tað. Fiskiskapur er av sonnum eitt eydnuspæl. Við hvørt stendur á hondum, og við hvørt er meiri ótætt, oflanti bert eitt sløð. Táid sagt var, at við eitt tilfíkt lag var einki at gera, er tað sjálvandi so at skilja, at vit orka onga ávirkan á fiskagongdini og náttúrunnar viðurskipti. Annað er viðvíkjandi teim korum, ið sett verður fiskimanninum gjøgnum lóggávuna og á annan hátt. Gerast tey ov trong og horð, má oll orka teirra fiskimanna og teirra, ið umbøða teir har, lógir smíðast og landið verður stjórnað, verða lodg á at gera korini lagalig og rúm. Tessverri er tað so stalt hjá fiskimanni okkara, at her eru stór tok at taka og nógv at gera og broyta.

Henda stóra spurning er høvi at koma aftur til eina aðru ferð, meðan tællanin er í hesi grein at nerla við annan ikki minni stóran spurning: *ænsar fiskimaðurin eftir at fáa mest moguligt fyri fisk sín?*

Eg motti nú um dagirnar einum manni, ið kom niðan av bryggjunni. Hann kærði seg yvir, hvussu óvarliga okkara fiskimenn ofta fóru fram. Hann greiddi mær soleiðis frá, at skipsmenn, ið líka vóru heimkomnir, uttan víðari fregnan um fiskapríslíkindi, seldu teirra part til tann fyrstbjóðandi, ikki hægstbjóðandi. Eftir hansara tykki var prísurin væl lægri enn útfíltið fyri fiskaprísinum har í sær. Hesin atburður kann hava og hevur tessverri oftast skaðiligar fylgir fyri peningarslítið hjá fiskimönnum yvir hovu. Hava eitt ella fleiri skipsmannskap selt teirra fisk og bílgan, verður tað torført hjá teim, ið skulu selja seinri, at koma hægru upp í prísinum. Teir fyrstu, ið selja, seta vanligu prísmarkið, ið hvussu er, táid selt verður til útgerðamennina.

Munur er á teirri stóðu, fiskimaðurin nú hevur, og hana, hann hevði, áðrenn Føroya Fiskimannafelag var stovnað. Harra S. P. úr Konoy og teir, ið stóðu honum við lið, hava gjørt eitt stórt og sløðbrótandi arbeiði fyri Føroya fiskimenn. Til allar tíðir verða fiskimennir honum og hansara hjálpe

armonnum skyldugir tókk. Men at stegda við tí sløðbrótandi arbeiðinum er ikki beint og gongur ikki. Leiðin er at halda áfram.

Á sinni kom uppskot frá fiskimönnum í Nólsoy um at stovna eina solustøð fyri fiskimennin. Men enn er ikki komið longri við hesum týðningarmikla máli enn, at tað er í uppskoti — kanska lagt til viks. Og er nú tí so stalt, at mangan verður selt í blindi hjá fiskimanninum. Tað er skiljandi, at fiskimaðurin, aftaná so langt, drúgt og tungt strev, selir við tað sama, hann stigur fótin á land, fyri at fáa tey neyðar oyru, sum hansara heima biða og leingjast eftir. Men fer henda skjótsla fram eftir fummum soleiðis, at fiskimaðurin selur uttan at vera »ajour» við hini verunligi príslikindini — í hvussu er her heima — kann hann forselja seg og missir meiri fyri minni. Peningaliga hevur hann einki at missa.

Eg veit, at stjórni fiskimannafelags hevur hjálpt og hjálpið fiskimönnum, táid teir ikki kunna ella hava ilt við at fáa tað sindrið av peningi, teir hava vunnið. Eg ivist heldur ikki í, at stjórnið ikki vil umbera seg, táid menn finna hana fyri at samráðast um fiskasølu. Men henda stóða tykist mær ov »passiv», sjálvt um ikki gingið verður ta av Nólsoya fiskimönnum ávístu rættastu leiðina. Ein ávaring til fiskimennin átti í minsta lagi at komi frá teirra oddamönnum. Men tí viðvíkjandi hevur einki sæst í bløðum okkara í ár, og at taka eftir tí áðurnevnda domi man valla aðrar leiðir vera gingnar ella annað gjørt fyri at aftra fiskimönnum í at standa skildir og óvarandi koma hvørjum øðrum í vegin fyri at fáa besta prís, ið kann fáast í teim tessverri nógv og ringu umstøðum, ið nú eru fiskasøluni viðvíkjandi.

Fiskimenninir hava tikið hitt fyrsta takið á felags- og samvinnuleiðini. Allir standa nú í einum meginfelagi. Hesin felagskapur hevur hjálpt teim tak fyri tak framm til rættindir, teir ikki fyrr áttu. Teir eru soleiðis í sáttmála teirra við útgerðamenninir komnir upp um reinan triðjing og hava frábytsrætt.

Frábytsrætturin er ein virðismikil rættur. Men tessverri hevur hann dugna bert í lítlum munni móti tí hann, um rætt verður farið fram, kann vera fyri fiskimannin.

Kemur ein á tal við fiskimenn um at nýta frábytsrættin, er svarið vanligt, at frábytsrætturin er góður, men sum nú er

stalt, er hann ringur at nýta. Teir hava rættin á pappírinum, men eiga ikki lykilin til hann. Tað eru særliga triggir vansar:

1) Um fiskimenn vilja býta frá og selja til mann á øðrum plássi, er tað oftast ógjørligt at avgreiða fiskin frá sær við tað, at teir ongan rætt hava at lata skipið sigla til keyparin.

2) Vanliga vil útgerðamaður ikki bjóða uppá fiskimannsins part á skipum hjá øðrum útgerðamanni.

3) Fiskimenninir sjálvir hava onga solustøðu, ið kann taka sær av at selja fiskin á hovuðsmarknaðinum, eins og útgerðamenninir gera.

Eftir hesum standa tvey hovuðstök fyri hjá fiskarunum á samvinnu- og felagskapsleiðini:

1) Rætt til at lata skipini sigla við fiski teirra til keyparin í Føroyum.

2) Stovnan av einari solustøðu, ið kann taka sær av at selja fiskimannsins fisk, tilvirkaðan ella sum saltfisk.

Henda solustøða kann so, um útgerðamenninir eru førir fyri at stovna teirra egnu solustøð, ið talan er um, samarbeiða við solustøðu útgerðamanna, so tær virka sum ein heild, ein kraft úteftir.

P. D.

M. A. WINTHER:

ÚRVALSRIT 1932 Felagið Varðin 1932

M. A. WINTHER

Í føroyskum mentunarlívi tey seinatu 50 árinir hevur skaldskapur Føroyalands haft alstóran týdning og ávirkan á hitt núlevandi ættarliðið.

Meðan menn fyrr her á landi bóru sínar áskodanar fram í tåttum og kvæðum, so nýttu eldhugaðir Føroyingar í seinra tíðarmóti — Føroyingafelagstíðini — sögunið og songljóði. Í føgnum málðámi, í vokrnum, myndandi orðum, bóru skaldin fram áskodan teirra í sang, sang um Føroyar, fólk og litbjarta náttúr Føroyalands. Skaldin vóru stundum dopur, ávirkað av tíðini og tí heimliga tjóðskaparliga stríði fyri, »at fáa Føroyamálið til æru og at fáa Føroyingar at ganga fram í øllum lutum», og ikki var tað sori

at skaldini gjordist biðsk — og spoysk. Vit ungu, ið nú liva, skilja fullvæl, at soleiðis mátti tað stundum artað seg, har áskodan stóð móti áskodan, og stríðið skuldi forast út í æsur. Tí viðurskiptini vóru so háttad, reint mentunarlaga, at her var annað hjá Føroyingum at gera: annaðhvørt geva seg sjálfan upp ella »rudda burtur arva» sum Kvívíks Jógvan segði, og menna okkum aftur sum Føroyingar, sum tjóð.

Slik meldurtíð, kveikti neistar, ið nordust.

Hin bjartasti brandurin, og mest fløvandi login, í fostraðist í Føroyingafelagstíðini var skaldið M. A. Winther. So ylleitur var hann, at allastaðni har hann kom fram á ungdom, í fylking,

ella sundurspjáddur, var tað sum blóð unglingsins ornaði og fekk ferð. Hann gjordist tí eitt fylkingartekin fyri frælsiskeran, heimlandskeran, mentunartystan føroyskan ungdom.

Lívsyrki M. A. Winthers fall tí eisini millum hin føroyska ungdomin, og ungdomin fylktust um hann — og lýddu á hann. Hann var ikki sum hinir. Hann var nakað meir. Tí var ungdomin hugtikin og virkisfús, ið ávirkaðist av talu hans, hvørt hann var roðari á unglingsfundum, ella skaldaverk hansara vóru hoyrd. Hann hevði eitt frágæra gott hegni, at siga yrkadagsins sannleika í sögum ella sögubrotum. Og tað undrunarverda var at hann misstók seg ikki, táid hann tók evni burtur úr hvønn dagslívinum — og hann rakti altíð. Um hann skrivaði daprar álvarsögur, ella hann bar fram rímleysa kvøðu til land okkara, ella hann flættaði skemtisögur, úr teim nógvu trægrum ið ikki trutu tá, heldur enn nú, so var hann altíð líka heppin.

M. A. Winther var unglingavekjari og skald. Hansara stórsta arbeiði í føroyskum tjóðskapar- og mentunrarstarvi, var lagt í »Havnar ungmannafelag», ið hann sjálvur stovnaði. Hann var sálin í »Havnar ungmannafelag».

Í »Baldursbrá», hitt skrivaða blád »Havnar ungmannafelags», legði M. A. Winther sítt stóra skaldaryrki. Skaldaverk hansara verða at liva, so leingi her ríkja Føroyingar í Føroyum.

Tað var tí bæði føroyskum ungdomi og Føroyalandi ein stórmissur, at M. A. Winther á so ungum aldri, mátti fara til hvíldar.

Felagið »Varðin» hevur reist M. A. Winther ein bókan minnisvarða, við at geva út »Úrvalsrit». Bókin inniheldur nakað av tí besta, ið M. A. Winther skrivaði av rámandi álvarsögum. Eisini eru viðtiknar hansara kvøður til Føroyar og hitt føroyska várið.

Søgur M. A. Winthers eru soleiðis skrivaðar at tær kunna lesast uppi saman — tí eingin leiðist av teimum. Føroyingar eigur tí eingin at verða í Føroyum, ið ikki ognar sær hesa bók »Varðans».

Betur minnisvarða kundi skaldið og unglingavekjarin M. A. Winther ikki fingið, enn tann at Føroyingar lósu hansara skaldsögur, og ognadu sær hansara mentunarlugu hugsjónir — og fordu tær út í æsur.

Aldri doyri minnið manns.
Maurentius S. Viðstein.

